

Gediz Taarruzu

24 EKİM 1920

Mondros Mütarekesi sonrası ülkenin birçok yerinin işgal edilmesi ve bu işgallerin artarak genişlemesi, yurt genelinde birtakım kuruluşların ve silahlı mücadelenin oluşmasına ve Millî Mücadele'nin başlangıcını meydana getiren **Kuva-yı Milliye**'nin doğmasına neden olur. Anadolu'da millet adına tek söz sahibi durumunda olan **Heyet-i Temsiliye, Sivas Kongresi** sonrasında Ankara'daki 20'nci Kolordu Komutanı **Ali Fuat Paşa**'ya 9 Eylül 1919 tarihinde "Batı Anadolu Kuva-yı Milliye Komutanı" unvanını vererek bu gücün tek komuta altında toplanmasını sağlamayı amaçlar. Kuva-yı Milliye, Batı Anadolu'daki askerî kuvvetlerin destek ve himayesiyle Yunanlara büyük darbeler indirir. Bu başarılar, işgal altındaki Türk halkının moralini ve direncini artırır. İzmir'in işgalinden 1920 yılının ortalarına kadar Yunanlar karşısında en büyük engel Kuva-yı Milliye olur. Ancak Yunan işgalinin Batı Anadolu'da gittikçe yayılmaya başlaması ve Kuva-yı Milliye'nin bu işgale bir yere kadar karşı koyabilmesi, Millî Mücadele'de düzenli ordunun kurulmasını ve tek güç olmasını zorunlu kılmıştır. Ankara'da toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi de düzenli ordunun kurulmasını gerekli gördüğünden TBMM Başkanı **Mustafa Kemal Paşa** tarafından Ali Fuat Paşa'ya Batı Cephesi Komutanlığı görevi verilir. Böylelikle düzenli ordunun oluşturulmasındaki ilk merhale olan **Batı Cephesi** kurulmuş olur. Batı Anadolu'da Yunan ordusunun genel taarruzunun başlamasıyla çok geniş bir sahadan sorumlu olan Batı Cephesi Komutanlığı, ilk başta Yunanlı ilerleyişine engel olamaz. Nitekim 8 Temmuz 1920'de Bursa ve 29 Ağustos 1920'de de Uşak, Yunan işgaline uğrayınca, bu işgallerin mevcut Kuva-yı Milliye ve zayıf askerî birlikler ile engellenemeyeceği anlaşılır. Yunanlar ilerleyişlerini Bursa-Uşak hattında durdurmuşlar ise de bu şehirlerin elden çıkışı TBMM'de sert tartışmalara sebep olmuş, cephedeki askerinin ve halkın moralini bozmuştur. Bölgede bozulan moralin yükseltilebilmesi amacıyla Yunanların Gediz'de bir tümen olduğu tahmin edilen kuvvetlerine taarruz edilmesi düşüncesi dile getirilir. Özellikle **Kuva-yı Seyyare** Komutanı olan **Ethem** Bey, bu taarruz fikrinde ısrarcı olur. Daha sonra Ali Fuat Paşa da bu fikre katılır. Mustafa Kemal Paşa; "Ali Fuat Paşa'nın iki piyade tümeni ve Ethem Bey'in Kuva-yı Seyyaresini Gediz'deki Yunan tümeni üzerine harekete geçirerek bu hareketten parlak bir sonuç almayı umduğunu" belirtir. Genelkurmay Başkanı **İsmet Bey**, cephanenin azlığından dolayı önce bu taarruza razı olmak istememişse de sonradan cephanenin İtalyanlardan temin edildiği haberini alınca taarruza onay verir. Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa, Gediz'e, Ertuğrul Grubu ve Kuva-yı Seyyare ile 24 Ekim 1920'de taarruz etmeyi kararlaştırır. 11'inci ve 61'inci Tümenlerin Yunan birliklerine taarruzu, başlangıçta havanın da sisli olması sebebiyle irtibatın sağlanamaması ve Kuva-yı Seyyare'nin harekâta katılmaması sebebiyle başarısız olur. Ali Fuat Paşa, taarruzun gerçekleştiği gün öğleye doğru cephede hareketin başarısızlığını görmüş ve öğleden sonra birliklere tekrar taarruz emri vermiştir. Düzenli ordu birlikleri tekrar harekete geçmelerine rağmen özellikle makineli tüfeklerle güçlendirilmiş Yunan mevzilerine giremez. Kuva-yı Seyyare ise ikinci defa verilen emre uymayarak harekete geçmez. Bu durum karşısında Ali Fuat Paşa, birliklerin kaybının çok olması nedeniyle taarruza devam etmenin gereksiz ve tehlikeli olduğunu düşünerek geri çekilme emrini verir. Geri çekilme sürerken Gediz'den gelen bir kişi Yunanların kasabayı boşalttığı haberini verir. Doğrulan bu bilgi, Ertuğrul Grubu Komutanlığı tarafından Batı Cephesi Komutanlığına ve Ankara'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya iletilir. Gelişen bu durum üzerine Ali Fuat Paşa, birliklere Gediz'e girmeleri emrini verir. Bu emir gereğince Kuva-yı Seyyare'nin de Gediz'e girmesi ve Hamidiyehanı civarındaki Yunanlıları imha etmesi istenir. Ali Fuat Paşa, düzenli birliklerle takviye edilmiş Kuva-yı Seyyare ile 12'nci Kolordunun da katılacağı bir harekât sayesinde Uşak'ı Yunanlardan geri almayı düşünür. Fakat Kuva-yı Seyyare, Hamidiyehanı'nda Yunanlara mağlup olur ve Gediz tekrar düşman eline geçer. Daha

sonraki günlerde Yunanlar Gediz'den tekrar çekilirler. Yunanlar, bu taarruza karşı 25 Ekim 1920'de Bursa cephesinden saldırıya geçerler. Yenişehir ve İnegöl işgal edilir. Mustafa Kemal Paşa, **Nutuk**'ta Gediz Taarruzu için "Efendiler, dalgalı, disiplinsiz, emir ve komutasız bazı hareketlerden sonra, bildiğiniz üzere, Gediz'de yenildik." diyerek bu taarruzu başarısız olarak kabul eder. Mustafa Kemal Paşa yine **Nutuk**'ta bu taarruzla ilgili olarak "Bazıları ve hele Kuva-yı Seyyareciler, Ethem ve kardeşleri, bütün suçu cephe komutanına ve düzenli ordu tümenlerine atarak kendilerinin güç durumda bırakılmış oldukları yolunda propaganda yaptırıyorlar ve 'Ordu Komutanı kendi hatalarını kapatmak için kusuru bize yükletiyor' diyorlardı. Ordu da Kuva-yı Seyyare'nin hiçbir iş yapmadığını, yapma gücünde olmadığını, savaşta verilen emirlere uymadığını, daima tehlikeden uzak bulunduğunu iddia ve ispat ediyordu." demektedir. Kuva-yı Seyyare'nin verilen emirlere uymaması ve muharebeye katılmayışı ile ilgili olarak, 11'inci Tümen Komutanı Yarbay Arif Bey'in de Gediz Taarruzu sırasında Ali Fuat Paşa'ya "Paşam görüyorsunuz ya, çeteler muharebeye girmiyorlar ve seyirci kalıyorlar. Onların maksadı yeni kurulmakta olan muvazzaf tümenlerimizi (11'inci ve 61'inci Tümenleri) kırdırmak ve zayıflatmak, sonra da düşman yerine bize saldırarak idareyi ellerine almaktır. Muharebeyi kesmeliyiz." dediği bilinmektedir. Gediz Taarruzu sonrası tarafların karşılıklı olarak birbirlerini suçlamaları devam ederken Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa'nın artık Batı Cephesi'ne komuta edemeyeceğine inanır. Kendisi Ankara'ya çağrılır ve Moskova Büyükelçisi olarak görevlendirilir. Yerine Genelkurmay Başkanı Albay İsmet Bey atanır. Bu arada Batı Cephesi Komutanlığı, ikiye ayrılarak Batı ve Güney Cepheleri olarak yeniden düzenlenir. Güney Cephesi Komutanlığına da Albay **Refet Bey** getirilir. İlerleyen günlerde Kuva-yı Seyyare'nin düzenli ordu aleyhinde ve itaatsiz davranışları karşısında ortam iyice gerilir. Bütün ihtarlara rağmen Ethem ve yanındakilerin kanunsuz davranışları devam edince üzerlerine ordu birlikleri gönderilir. Ethem, kardeşleri ve kendilerine bağlı kuvvetler, Yunanlara sığınmak zorunda kalırlar. Gediz Taarruzu ve sonrasında gelişen olaylar, Kuva-yı Milliye'nin tasfiyesini ve düzenli orduya geçişi hızlandırır. O zamana kadar Yunanlılara karşı iki başlı olarak yürütülen Millî Mücadele, artık tek elden ve tek otorite ile yürütülmeye başlanır.

Orhan YÖNEY

KAYNAKÇA

ATATÜRK, Kemal, **Nutuk 1919-1927**, Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1991.

CEBESOY, Ali Fuat, **Millî Mücadele Hatıraları**, İstanbul 2000.

Genelkurmay ATASE Başkanlığı Arşivi; İstiklal Harbi Koleksiyonu.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, Cilt III, Basımevi, Ankara 1995.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi (4 Eylül 1919-9 Kasım 1920); II'nci Cilt 2'nci Kısım, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1999.

22/05/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/gediz-taarruzu/?pdf=3649> adresinden erişilmiştir